דברי תורה אלו לעילוי נשמת
מרת אימי ארלט חנה בת פרחה ז"ל
נלב"ע יב כסלו התשעט
ת.נ.צ.בה
נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

יגדיל תורה

גליון 73
ה'תשפ"ז

פרשת
וישלח

גליון שו"ת

יגדיל תורה

עניני חנוכה ד' - סימן שבג

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
מימה שחננו ה' בחמלתו יתברך
אורן נזרית
החונה בעיר האבות באר שבע תובב"א

סימן שכג.....ג

מי שיוצא מביתו בפלג המנחה בימי החנוכה ומגיע בשעה מאוחרת לביתו רשאי להדליק בפלג המנחה בברכה, באופן שיתן שמן בנר שידלק עד אחר חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכמו כן יכול להדליק בצאת הכוכבים ע"י שליח או בשעה מאוחרת כשיחזור.

יגדיל תורה

גליון שו"ת

יגדיל תורה

מופי

הרב אורן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

עימוד:
שלמה. נ.
0504158840

עיצוב:
א.נ.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל:toraoren@gmail.com

כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);

קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0509013000 , 0506491414

סימן שכג

(שו"ע אורח חיים סימן תערב סעיף א)

שאלה:

כיצד יש לנהוג ביוצא מביתו בימי חנוכה בפלג המנחה ויחזור לביתו בשעה מאוחרת שכל בני הבית ישנים מתי ראוי להדליק את החנוכיה האם בפלג המנחה או בצאת הכוכבים ע"י שליח או בשעה המאוחרת כשיחזור.

תשובה:

מי שיוצא מביתו בפלג המנחה בימי החנוכה ומניע בשעה מאוחרת לביתו רשאי להדליק בפלג המנחה בברכה, באופן שיתן שמן בנר שידלק עד אחר חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכמו כן יכול להדליק בצאת הכוכבים ע"י שליח או בשעה מאוחרת כשיחזור.

מקורות:

א. הנה בטור (סימן תרעב) מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה מן הלילה שאז העם עוברין ושבין ורואין בביתם ואיכא פירסומי ניסא הילכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור ואם נתן בה יותר יכול לכבות לאחר שיעבור זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן שעבר עיקר מצותה ומ"מ עדיין זמנה כל הלילה, ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק עד שתכלה רגל מן השוק עבר זה הזמן אינו מדליק אבל אם עבר כל הלילה ולא הדליק לא ידליק ביום המחרת דשרגא בטיהרא מאי אהני וכן לא ישלים בלילה של אחריו שכבר עבר זמנו, וכ"כ ה"ר יצחק ב"ר יהודה והתוספות כתבו דלדידן א"צ לדקדק בזמן שנתנו חז"ל שיעור שלא נתנוהו אלא להם שהיו מדליקין בחוץ ולאחר זה הזמן אין עוברין ושבין אבל אנו שמדליקין בבית ואין היכירא אלא לבני הבית אין להקפיד על הזמן, וכתב בספר המצות ומ"מ נכון להדליק בעוד בני הבית נעורין ונראה שאף לדידן צריך לדקדק בשיעור שאע"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש היכירא לעוברים ושבים.

ובבית יוסף (שם) כתב מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה מן הלילה וכו'. בפרק במה מדליקין (שבת כא:) תניא מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, וכתבו הרי"ף (ט.) והרא"ש (סי' ג) דשיעור שתכלה רגל מן השוק הוי כמו חצי שעה אחר שקיעת החמה ומפרש בגמרא דהיינו לענין דאי לא אדליק מדליק ואי נמי לשיעורה וכתבו הרי"ף (שם) והרא"ש (שם) אי נמי לשיעורה כלומר שצריך ליתן שמן לתוכה כדי שתהא דולקת והולכת עד השיעור הזה אם היתה דולקת והולכת עד השיעור הזה ורצה לכבותה או להשתמש לאורה הרשות בידו: ואהא דאמרינן דאי לא אדליק מדליק כתב הרא"ש (שם) אבל מכאן ואילך עבר הזמן הילכך אף על פי שמתרץ תירוץ אחר ראוי להחמיר ולהדליק נר חנוכה בתחלת הלילה, ומשמע מדבריו דהיינו לכתחלה אבל אם עבר ולא הדליק ידליק מספק, וכן כתבו התוספות (שם ד"ה דאי) בשם ר"י פורת ולא היה לו לרבינו לכתוב ודלא כהרמב"ם (פ"ד ה"ה) שכתב עבר זה הזמן אינו מדליק מאחר שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק.

ועוד כתב הב"י (שם) ואהא דתניא מצותה משתשקע החמה כתב הר"ן (ט. ד"ה מצותה) לאו למימרא שלא יהא רשאי להדליק קודם אלא עיקר מצותה קאמר ואם רצה להקדים מקדים אבל מדברי בעל הלכות גדולות (הל' חנוכה כה

ע"ד) נראה דדוקא נקט משתשקע החמה עד כאן לשונו ודברי הרמב"ם (פרק ד הלכה ה): אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין, שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר, עבר זמן זה אינו מדליק, וצריך ליתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק, הדליקה וכבתה אינו זקוק להדליקה פעם אחרת, נשארה דולקת אחר שכלתה רגל מן השוק אם רצה לכבותה או לסלקה עושה ע"כ, כדברי בעל הלכות גדולות שכתב אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין ונראה שדקדק הטור לכתוב מסוף שקיעת החמה משום דתחלת שקיעת החמה עדיין היום גדול כמו שכתבו התוספות בפרק במה מדליקין (לה. ד"ה תרי). עוד כתב הב"י וכתוב בשם מהר"ר יצחק אבוהב ז"ל שכתב בארחות חיים (שם טו) מי שהדליק מבעוד יום אפילו בחול מפני שהוא טרוד יצא והוא שיהיה בפלג מנחה האחרון דלא חמיר מהבדלה דאמרינן בה (ברכות כז:) צלי של מוצאי שבת בשבת מיהו צריך ליתן בה שמן יותר משיעור הדלקה כדי שתדליק עד דכליא רגלא דתרמודאי עכ"ל. וכ"פ בשו"ע (סימן תרעב סעיף א) לשון הרמב"ם בפ"ד מברייתא שבת כ"א: אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים.

וכתב (שם) השו"ע ויש מי שאומר שאם הוא טרוד [ובמשנ"ב ר"ל שלא יהיה לו פנאי אח"כ] יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה [ובמשנ"ב (ס"ק ג) הוא שעה ורביע קודם צה"כ וחשבינן השעה לפי קוצר היום דהיינו שעות זמניות. ויכול לברך ג"כ], ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

ובערוך השולחן (שם סעיף ה) כתב יש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים להדליק מפלג המנחה ולמעלה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק עכ"ל וראיה לדבר זה שהרי בערב שבת מדליקין נר חנוכה קודם השקיעה ובאמת יש ליזהר בערב שבת ליתן הרבה שמן יותר מהשיעור שבכל יום לכל הפחות בנר אחד כדי שידלק עד כדי שתכלה רגל מן השוק אך באמת משבת אין ראיה מפני שאי אפשר בעניין אחר דאל"כ להרמב"ם דאחר שתכלה רגל מן השוק אין מדליקין כמ"ש אין מדליקין נר חנוכה במוצאי שבת אלא במקום דלא אפשר שאני, והכא נמי בע"ש כן ע"כ.

ובכף החיים (שם ס"ק ג) כתב מצות הדלקתו משתשקע החמה, ואם הדליקו ביום אין ניאותין ממנו ואין מברכין עליו, שכך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. מסכת סופרים פרק ך', מגן אברהם שם. ושם (ס"ק י) יכול להקדים וכו'. ויברך גם כן וכדלקמן סימן תרע"ט בהגה. פרי חדש, משנה ברורה שם. מיהו ממה שכתבנו לעיל אות ג' נראה דהמדליק נר חנוכה קודם שקיעת החמה לא יברך על הדלקתן. וכתב בספר תפלה לדוד דכן דעתו נוטה. סידור בית עובד אות א'.

ובילקוט יוסף (סימן תערב סעיף ב) כתב מי שהוא טרוד ביותר, ואינו יכול להדליק נר חנוכה בצאת הכוכבים, והוא שעת הדחק, יכול להקדים ההדלקה מפלג המנחה, רק שיזהר שיתן שמן כשיעור שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. אבל בלא שעת הדחק אין להקל להדליק נר חנוכה קודם צאת הכוכבים.

ובהערה (שם) כתב זה לשון מרן (סי' תרעב ס"א): אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. ע"כ. ואף שמרן הביא דבר זה בשם יש מי שאומר, אינו חולק על הסתם, וכמ"ש בברכ"י. ואמנם שבזבחי צדק (סי' כט) העיר ע"ז שהחיד"א בספרו כסא

רחמים (פ"כ ה"ד) חזר בו, ומסתפק בזה בדעת מרן, ע"ש, מ"מ כתב הזבחי צדק שכן המנהג. ובלא"ה ע' בחזו"ע (עמ' סז) שהוכיח שכן דעת מרן שאפשר להקל בשעה"ד בזה. [וע"ע בספר יראים (סימן רעד. בדפו"י סי' קב) דהא דתניא בנ"ח מצותה משתשקע החמה, בעוד קצת יום קאמר, דכיון שהחשיך קצת לא הוי שרגא בטיהרא, ובאותו זמן מתחילין בני אדם לשוב לבתיהן, ומתמיהין שרואים נר בעוד היום, ויודעים שמחמת מצוה היא, ואיכא פרסומי ניסא, ואין להקפיד על צאת הכוכבים. ע"כ. וציין לדבריו בב"ח (ר"ס תרעב), וכתב דהיראים אזיל לשיטתיה בענין בין השמשות. וכתב שמכל מקום כדאי הוא היראים לסמוך עליו בשעת הדחק, ונ"מ להדלקה בבית הכנסת שיש בזה צירוף נוסף שאפשר להקדים].

ואם ידליק בברכה, נחלקו בזה הפוסקים, ראה במשנה ברורה (ס"ק כב) שכתב שיברך, ובכף החיים (סק"י) כתב שלא יברך משום סב"ל. וכבר נתבאר דין זה לעיל בסי' תרעא עמוד רטו בכותרת בתי כנסיות. ועתה יצא לאור יחו"ד ח"ז ושם סי' קג כתב שיברך בהדלקה בפלג המנחה וע"ע ביבי"א חלק יא סי' עג אות ז ואות יא. ע"כ.

וביחוה דעת (ח"ז סימן קג) נשאל מרן זיע"א בחייל צה"ל שאינו יכול להדליק נר חנוכה בצאת הכוכבים, מסיבה בטחונית, האם יכול להדליק בברכה את נר החנוכה קודם שקיעת החמה, ולכבותו מיד עם רדת החשיכה, והשיב שנינו בברייתא בשבת (דף כא ע"ב), מצותה של נר חנוכה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. ופירש רבינו תם בספר הישר (סימן דכא), שמצותה עם צאת הכוכבים, שהוא ודאי לילה. וכן כתב רבינו אברהם בר נתן הירחי בספר המנהיג (הלכות חנוכה סימן קמז), והסביר, שקודם צאת הכוכבים אין פרסומי ניסא בהדלקת נר חנוכה, שהוא כשרגא בטיהרא דלא מהני, כלומר, כמו נר בצהרי היום שאין אורו ניכר, לפיכך המצוה היא להדליק בצאת הכוכבים. וכן דעת הרא"ש (שבת פ"ב סי' ג) והטור (סי' תרעב). וכן כתב המרדכי (שבת סי' תנה). ואמנם דעת הרשב"א (שבת כא:) והריטב"א (שם) והר"ן (דף ט ע"א בדפי הרי"ף, ד"ה מצותה) שהמצוה היא עם שקיעת החמה. מכל מקום מרן השלחן ערוך (בסימן תרעב סעיף א) פסק כרבינו תם וסיעתו, שהרי כתב: אין מדליקים נר חנוכה אלא עם סוף שקיעת החמה, לא מאחרים ולא מקדימים.

ופירשו האחרונים, שכוונת מרן שכתב שאין להדליק אלא בסוף שקיעת החמה, היינו בצאת הכוכבים. ואף על פי שהפרי חדש (אות א), וכן הגר"א מוילנא (סק"ב) סוברים שיש להדליק עם שקיעת החמה, מכל מקום רוב האחרונים הסכימו לדעת מרן, שאין להדליק קודם צאת הכוכבים. וכמבואר בדברי הגאון הב"ח (ר"ס תרעב), והכנסת הגדולה בשיוריו (הגה"ט סק"א), והמגן אברהם (סק"א), והאליה רבה (סק"א), והמאמר מרדכי (סק"א), ושאר אחרונים. וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת וישב אות ז.

ועוד כתב (שם אות ב) אלא שהארחות חיים בהלכות חנוכה (אות טו) כתב, שאם היה טרוד ונחפז לדרכו והדליק נר חנוכה מזמן פלג המנחה ומעלה, דהיינו כשעה ורבע קודם הלילה, יצא. ובלבד שיתן שמן בנר כדי שיהיה דולק עד שיעור שתכלה רגל מן השוק, דהיינו חצי שעה אחר צאת הכוכבים. והובאו דבריו להלכה בשלחן ערוך (סימן תרעב ס"א) בשם יש מי שאומר. ודעת הפרי חדש (אות א) שהמדליק מפלג המנחה ומעלה רשאי לברך. אבל הגאון רבי דוד עמאר בספר תפלה לדוד (דף פד רע"ב) פסק שהמדליק קודם השקיעה לא יברך. ולהלכה נראה שהעיקר כדברי הפרי חדש, שהמדליק מפלג המנחה ומעלה רשאי לברך. וכן מתבאר בשו"ת זבחי צדק (ח"ב חאו"ח סימן ל, וח"ג סימן קיב). וראה למרן החיד"א בברכי יוסף (סימן תרעב סק"א), ובספר כסא רחמים על מסכת סופרים (פרק כ ה"ד בתוספות).

אבל לכל הדעות אם הוא עומד לכבות את נר החנוכה עם רדת החשיכה, מסיבה בטחונית וכיוצא בזה, אינו רשאי לברך, וכמו שסיים הארחות חיים שם, שצריך שיהיה נר החנוכה דולק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. וכיוצא בזה כתבו גדולי האחרונים, שהמדליק נר חנוכה בערב שבת, צריך לתת שמן בנר שיעור שיהיה דולק חצי שעה אחר צאת הכוכבים, וכן מבואר בפרי מגדים (סי' תרעט א"א סק"ב) ובמאמר מרדכי (שם סק"ב). וכתב בספר חיי אדם (כלל קנד סימן לה), שאם לא נתן שמן בערב שבת שיהיה דולק חצי שעה אחר צאת הכוכבים, הרי ברכותיו הם ברכות לבטלה. והוא הדין לכאן, שאם יודע מראש שהוא צריך לכבות את הנרות קודם צאת הכוכבים, אינו רשאי לברך. אלא ידליק נר חנוכה בלא ברכה. ע"כ.

וביביע אומר (חלק יא סימן עג אות ז) כתב ועכ"פ נראה דאף בה"ג לפי מה שכתב הר"ן בשמו, יודה דבדיעבד שהדליק קודם שקיעת החמה יצא ידי חובה, ורק לכתחלה בעינן אחרי זה אפילו בערב שבת. וכהוכחת הרב בנין שלמה [הובא שם אות ב]. ועוד דהרי מרן נמי פסק כבה"ג, שבבית יוסף (ס"ס תרעב) כתב שדעת הרמב"ם כבה"ג, שכתב שאין מדליקין נר חנוכה קודם שקיעת החמה אלא עם שקיעת החמה, לא מאחרין ולא מקדימין. ע"כ. ובשלחן ערוך (סעיף א) כתב ג"כ כלשון הרמב"ם. ובכל זאת כתב בבית יוסף בשם מהר"י אבוהב שכתב בארחות חיים (הל' חנוכה סוף אות טו) דטרוד שרי להדליק מבעוד יום, והוא שיהיה בפלג המנחה. וכן כתב בשלחן ערוך שם בשם יש מי שאומר. **ובודאי שמה שהתיר בשלחן ערוך בטרוד לכתחלה לא עדיף מדיעבד דיצא.** ולאפוקי ממה שכתב בספר חלקו של ידיד (ר"ס תרעב) שדי לנו מה שהקל ר"י אבוהב לטרוד, לא לכל אדם, דהוי ברכה לבטלה ולא קיים מצוה, ומחייבינן ליה ודאי אחר השקיעה שידליק ויברך שנית. וברור. ע"כ. ודבריו תמוהים, דהיאך לא חשש לדברי הרשב"א והר"ן דס"ל דאף לכתחלה רשאי להקדים קודם שקיעת החמה, ורק למצוה מן המובחר בעינן משתשקע החמה, וא"כ ודאי דבדיעבד מיהא אין לו לברך שנית אחר שקיעת החמה. ואע"ג דהרשב"א והר"ן מיירי בסמוך לשקיעת החמה, הנה מדבריו מוכח דלא שני ליה, דכל קודם שקיעת החמה לא יצא. ועוד דנראה כי מה שהקלו הארחות חיים ומהר"י אבוהב לטרוד, היינו בברכה גם כן, וכמו שכתב הפרי חדש (סעיף א). וכן פסק המשנה ברורה (סק"ג). ומה שהביא ראיה החלקו של ידיד שם שאין מברך, ממה שאמרו במסכת סופרים (פ"כ ה"ד) אם הדליקו ביום אין נאותין ממנו ואין מברכין עליו, שכך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. וכן ראיתי להברכי יוסף (סי' תרעב סוף סק"א) שהעיר מזה על הר"ן, דהא נראה מפשט הלשון שאם הדליק קודם שקיעה אין מברך. ע"כ. וכן כתב בכה"ח (סק"י) בשם התפלה לדוד (דף פד רע"ב) והבית עובד (דף קנט ע"ב אות א). **אבל תמוה לי סיום דברי המסכת סופרים, דהא לא מצאנו דין זה שאין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו אלא בנר מוצאי שבת דניתן ליהנות, לא כן בחנוכה.** וראיתי בטור (סי' תרפא) ובר"ד אבודרהם (דף נד ע"ג), בשם הירושלמי (ואינו נמצא לפנינו) **שכתבו אין מבדילין בנר חנוכה שאין נהנין לאורו, ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו.** עכ"ד. וכן כתב האור זרוע ח"ב (סי' שכח). **לפ"ז יש לומר שפירוש אין מברכין עליו היינו ברכת מאורי האש דמוצאי שבת, ומלתא באפי נפשה היא, ולאו אהדליקו מבעוד יום קאי.** ולפ"ז אתי שפיר דברי הר"ן. וכן מצאתי להרב חשק שלמה בהגהותיו למסכת סופרים שפירש כן. ע"ש. וע' בשמחת יהודה נג'אר (דף יא ע"ב) שהעיר ג"כ מדברי המסכת סופרים, ופירש דמיירי מבעוד יום גדול. ע"ש. ואמ"א כעת. ואינו מחוור, דהא טעמא משום שיהנה לאורו. וע' בשו"ת זבחי צדק ח"ב (חאו"ח סי' כט, סוף עמוד מ) ד"ה עוד חקר, שכתב, שאף להמסכת סופרים

טרוד יכול לברך, וכמו שכתב המחצית השקל (סי' תרעב סק"א). ע"ש. ולפי מה שכתבתי אתי שפיר בפשיטות. (וע' כסא רחמים על מסכת סופרים שם). ולפ"ז ודאי דבדיעבד יצא ידי חובה קודם שקיעה, כיון שהטרוד מדליק בברכה. וכה"ג לגבי מגילה. ובמקום אחר כתבתי.

ב. עוד כתב (שם אות יא) נקטינן דלדעת מרן לכתחלה אין להקדים קודם שקיעה, ובדיעבד יצא. דלא כפירוש הבנין שלמה דלדעת הרמב"ם (וכן למרן) אפילו בדיעבד לא יצא. וכן דעת החלקו של ידיד לדעת מרן. דלפע"ד ליתא. וכן כתב הב"ח (ר"ס תרעב) שבדיעבד יצא, דהאי לא מקדימין שכתב מרן היינו לכתחלה, ולכן בבית הכנסת כיון שאי אפשר, כדיעבד דמי, ויכולים להקדים מבעוד יום גדול שם. וכדאי הר"א ממיץ (בספר יראים השלם ס"ס רעד דף קנא ע"ב, שפירש משתשקע היינו קודם זמן זה) לסמוך עליו בשעת הדחק. ע"ש. והו"ד בכה"ח (סק"ז). ויותר היה לו להביא דברי הרשב"א והר"ן. ובודאי שכוונת הב"ח שמברכים ג"כ. וכן המנהג בבבל, כמו שכתב בשו"ת זבחי צדק (חאו"ח סי' כט עמוד מא) הנ"ל. וע"ש שהביא עוד טעם, שאם מניח שמן שיהיה בו שיעור בזמן הדלקה, אז שפיר דמי ויכול לברך אף לדעת הרמב"ם וכו'. ע"ש. ובדין טרוד נ"ל שיכול להדליק בברכה מפלג המנחה ומעלה, דלא כהסוברים דהיינו בלי ברכה. וגם מרן שכתב זה בלשון ויש מי שאומר שהטרוד יכול להקדים, אינו ר"ל שחולק על הסברא הקודמת שלא יקדים ולא יאחר עד שנאמר הלכה כסתם, אלא שכן הוא דרך מרן לומר כן אסברא מחודשת. ולעיל לא איירי בטרוד. וכן נראה הסכמת החיד"א בברכי יוסף (סק"א). ובאמת שבספר כסא רחמים (דף סג ע"א) הדר ביה, וכתב שהגם שיש לצדד כן, יותר נראה דפליג. והובא בזבחי צדק שם, וכתב דמ"מ המנהג שבבית הכנסת הוא כדעת יש מי שאומר. ואין לערער על זה. ע"ש. ונראה דהחיד"א ס"ל דאף בכה"ג הוי יש מי שאומר לחלוק. וכן כתב כיו"ב בשו"ת יוסף אומץ (סי' סט). אבל דין זה תליא בפלוגתא, ע' בערך השלחן (סי' תקפח סק"ב) דלא קי"ל כסתם אלא כשכותב הדבר שחולקים עליו בפירוש, אבל אם נקט לשון הש"ס בסתם ושוב כתב ויש אומרים וכו', דעתו לפסוק כן. וכן פסק בסי' תקצ (סעיפים ז -ח). בית דוד חאו"ח סי' תט (דף קו ע"ג ד"ה לכן). [וכתב על זה הערך השלחן דבסי' עא (סק"א) כתב סתירה לזה, ועיינתי שם וראיתי שהביא דגם הלחם חמודות (ברכות רפ"ג אות ב) ס"ל הכי. והקשה דא"כ היאך פסק נגד מה שכתב בב"י. וי"ל דאשכחן כה"ג דחזר בו]. וע' בביאור הלכה שם (סי' תקפח ס"ב ד"ה וי"א) ובפרי חדש (שם ס"ב) שתמהו על זה. ונראה שהוא הדין להכא, שבסתם כתב לשון הרמב"ם, ואח"כ העתיק לשון היש מי שאומר, דלאו דוקא לשון הש"ס, כיון שסוף סוף לא כתב המחלוקת בפירוש, והרמב"ם לא מיירי בטרוד. וע' בערך השלחן (סי' תת). ובבית השואבה (דינים השייכים לשיעור הדס וערבה אות ד, דף קנט ע"ב). ובזבחי צדק (סי' קיח אות כט). וכל שכן שהמעיין היטב בב"י ישר יחזו פנימו שאין כאן מחלוקת. (וע' בשדי חמד כללי הפוסקים סי' יג אות יא). ובנרות בהכ"נ נמי הטיב אשר דבר בקדשו הזבחי צדק, והביא שכן המנהג בכ"ד. ע"ש.

וה"נ מסתברא, דהני דמי לנרות בהמ"ק דהיו מדליקים מבעוד יום, דלמ"ד א' (פסחים נט.) היו קודמים לפסח דליתיה אלא ביום. ואפילו להחולק נראה מיהא שהיה ביום. ע"ש. ע"כ.

ג. ובחזון עובדיה (חנוכה עמוד סט - עא) כתב (שם סעיף ב) בבית הכנסת מדליקים נרות חנוכה בין מנחה לערבית עם שקיעת החמה, ואע"פ שזמן הדלקת נר חנוכה לכל אחד בביתו הוא בצאת הכוכבים, מכל מקום הואיל ואי אפשר לעכב את הקהל שיוצאים מבית הכנסת מיד אחר ערבית, לכן מדליקים עם שקיעת החמה בין מנחה לערבית, כדי שבמשך כל הזמן של תפלת ערבית הצבור יראו את נרות החנוכה, ואיכא פרסומי ניסא.

ובהערה (שם אות ד) הנה כן מבואר בחידושי הרשב"א (שבת כא:) וז"ל: הא דאמרינן מצותה משתשקע החמה, מסתברא דלא לעיכובא הוא, לומר שקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק, דהא ודאי אילו רצה להקדים ולהדליק סמוך לשקיעת החמה, הרשות בידו, דהאיכא פרסומי ניסא, וכמו שאמרו לקמן (כג:) בנר שבת, שעמוד האש משלים לעמוד הענן, לומר שהמדליק סמוך לשקיעת החמה איכא היכר שלצורך מצות שבת מדליקו, וה"נ דכוותה, אלא שעיקר המצוה לחייבו בהדלקת נר חנוכה אינה אלא משתשקע החמה, והראיה מהדלקת נר חנוכה בע"ש, שעל כרחו הוא מקדים להדליק קודם חשכה, דמשתשקע החמה הוי בין השמשות. ע"ש. וכן הובא בארחות חיים (הל' חנוכה סי' טו). וכ"כ הריטב"א והר"ן. וכן כתב הב"ח (סי' תערב) שהשליח צבור מדליק בבית הכנסת בעוד היום גדול, שמכיון שאי אפשר כדיעבד דמי. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שב יעקב (סי' כב דף כח ע"א), שתיקנו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית, [כמ"ש רבי דוד אבודרהם דף נד ע"ג]. וה"ט שכיון שמצוה לראות הנרות דולקות, משום פרסומי ניסא, אם היו מדליקים אותם אחר תפלת ערבית, הרי הצבור יוצאים מיד מבית הכנסת ולא היו נרות החנוכה נראים אחר הדלקתם. לכן מדליקים אותם קודם תפלת ערבית. ע"ש. וכ"כ בשו"ת זבחי צדק ח"ב (חאו"ח סי' כט), שנוהגים בבגדאד להדליק נרות חנוכה בבתי הכנסת קודם תפלת ערבית, אפילו מפלג המנחה ולמעלה, והוא ע"פ מ"ש מרן בש"ע (סי' תערב סעיף א), יש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים ולהדליק נ"ח מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שיעור שתכלה רגל מן השוק, וכתב הברכי יוסף, שגם לסברת הסתם, שזמן הדלקת נ"ח עם סוף שקיעת החמה, הדין כדברי יש מי שאומר, כי איננו חולק על סברת הסתם. ע"ש. ואמנם בספרו כסא רחמים (פרק כ ה"ד) כתב, דהגם שיש לצדד כמ"ש בברכי יוסף, דהיש מי שאומר לא פליג על הסתם, מ"מ יותר נראה דהכא הוי פלוגתא. ע"כ. אבל ממה שכתב מרן הבית יוסף בסוף הסימן, וז"ל: וכתוב בשם מהר"ר יצחק אבוהב שב' בארחות חיים, מי שהדליק מבעוד יום, אפילו בחול מפני שהוא טרוד, יצא, והוא שיהיה מפלג המנחה האחרון והלאה, דלא חמיר יותר מההבדלה דרב צלי של מוצאי שבת בשבת. ובלבד שיתן בה שמן כדי שתדליק עד דכליא רגלא דתרמודאי. ע"כ. ולא הביא שום חולק על זה. מוכח דהכי ס"ל לדינא. וכ"כ הב"ח והפרי חדש, שאם מדליק מפלג המנחה ואילך יברך על ההדלקה. וכ"כ הרב מעשה רוקח, שאם נותן בה שמן עד זמן שתכלה רגל מן השוק, דהיינו חצי שעה אחר צאת הכוכבים, שפיר דמי, אע"פ שמדליקה מבעוד יום, ויכול ג"כ לברך. **גם הרב שלחן גבוה** (סי' תרעב סק"ג) **כתב, דמ"ש מרן שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה ואילך, אע"פ שהר"ן ורוב הפוסקים מסכימים שיכול להקדים אע"פ שאינו טרוד, כיון שהרמב"ם כתב שאין להקדים, לא מצא רבינו לנכון להקל להדליק קודם הזמן אלא כשהוא טרוד בלבד. ע"כ.** מוכח דס"ל שדעת מרן לקושטא דדינא כדברי היש מי שאומר. ע"ש. ובספר צרור החיים לרבינו חיים בר שמואל, תלמיד הרשב"א כתב בשם הרשב"א, שאם "רצה" להדליק סמוך לשקיעת החמה מדליק, שהרי בע"ש על כרחו הוא מקדים להדליק קודם שקיעה, שאחר שקיעת החמה הוא בין השמשות. אלמא אם רצה להקדים מקדים. ע"ש. והרב זבחי צדק שם הביא ג"כ דברי הרב שב יעקב הנ"ל, דמשמע שהיה להם מנהג פשוט שמדליקים בבית הכנסת בעוד היום גדול, מפלג המנחה ולמעלה כמנהגם. וא"כ אין לערער בזה על מנהגם. וה"ט משום פרסומי ניסא שיראו אותם הקהל במשך תפלת ערבית קודם שילכו לבתיהם ובזה יהיה פרסומי ניסא. עכת"ד. והניף ידו שנית בשו"ת זבחי צדק ח"ג (סי' קיב עמוד ריג), וכתב, שאף

שראינו אח"כ להחיד"א בספר כסא רחמים שחזר בו ממ"ש בברכי יוסף, אלא שמהמשך דבריו שם נראה שהוא מסתפק בזה, מ"מ מנהגינו נכון ואין לערער עליו, שאף אם היש מי שאומר חולק על סברא ראשונה, אנו נוהגים כסברתו, וכך נהגו מימי קדם, ואין לערער על מנהגינו. ע"כ. וע"ע להרב משנה ברורה בביאור הלכה (סי' תערב ס"א) בד"ה ולא מקדימים, שכתב, שצריך לומר דמ"ש בש"ע ובלבד שלא יקדים, היינו דוקא כשמדליק נ"ח בעוד היום גדול, שאז אינו ניכר שהוא לשם חנוכה, אבל כשמדליק רבע שעה או חצי שעה קודם צאת הכוכבים, שפיר דמי. תדע, שהרי גם בנרות שבת קי"ל שלא יקדים מטעם שאין היכר שמדליק לכבוד שבת, ואע"פ כן ידוע שיש הכרח לכ"ע להדליק קודם בין השמשות. וה"ה כאן. עכת"ד. ולפ"ז ניחא ג"כ מנהגינו פה עה"ק ירושלים שמסיימים תפלת מנחה בימי חנוכה, עם שקיעת החמה, ומיד מדליקים בבית הכנסת נרות חנוכה. וע' בספר יראים (סוף סי' קב) שכתב וז"ל: והא דתניא בנר חנוכה שמצותה משתשקע החמה, היינו בעוד יום קצת, שכיון שהתחיל להחשיך קצת, לא אמרינן "שרגא בטיהרא מאי מהני" (חולין ס:). ובאותו זמן מתחילים בני אדם לשוב לבתיהן, ומתמיהים כשרואים הנר דולק מבעוד יום, ויודעים שמחמת המצוה הוא, ואיכא פרסומי ניסא, ואין להקפיד על צאת הכוכבים. ע"ש. (וע' בשו"ת שרגא המאיר ח"ז (סי' מד), שכתב, שאם לא הדליקו נרות חנוכה בבית המדרש בין מנחה לערבית, ידליקו אח"כ קודם עלינו לשבח, ויהיה שם מנין בעת ההדלקה, דבעינן פרסומי ניסא). וע' בשו"ת שמש ומגן ח"ב (סי' נט). ע"כ.

וכ"כ בילקוט יוסף (סימן תרעא סעיף ב) נהגו להדליק נרות החנוכה שבבית הכנסת, בין מנחה לערבית, עם שקיעת החמה, ואף על פי שזמן הדלקת נר חנוכה לכל אחד בביתו הוא בצאת הכוכבים, מכל מקום הואיל ואי אפשר לעכב את הקהל שיוצאים מבית הכנסת מיד אחר ערבית, לכן מדליקים עם שקיעת החמה בין מנחה לערבית, כדי שבמשך כל הזמן של תפלת ערבית הצבור יראו את נרות החנוכה, ואיכא פרסומי ניסא. ואילו היו צריכים להמתין עד אחר ערבית, לא היה פרסומי ניסא כל כך בהדלקתם בבית הכנסת, כי מיד הקהל יוצאים לקיים מצות הדלקת נר חנוכה בביתם.

ובהערה (שם אות ב בכותרת זמן הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת) כתב הנה בבית הכנסת מדליקים בתחלת בין השמשות, מכמה טעמי, משום דספיקא דרבנן לקולא, ומטעם דלא אפשר בלאו הכי, וכ"כ הב"ח (סי' תערב) שהשליח צבור מדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בעוד היום גדול, שכיון שאי אפשר כדיעבד דמי. ועוד די"א שיכול להקדים מבעו"י. ודעת האר"ח שבדיעבד יכול להקדים מפלג המנחה. וגם יש לצרף דעת הסוברים שזמן ההדלקה הוא בשקיעת החמה ממש.

ואפשר שבהדלקה של בית הכנסת אין להקפיד להדליק בדיוק בצאה"כ, או לאחר חצי שעה מצאה"כ, כיון שהיא בשביל פרסומי ניסא לרבים. ולא דמי לתקנת חכמים של ההדלקה בביתו, וכמו שאין מקפידין להניחה בפתח בית הכנסת ובטפח הסמוך לפתח, וכן י"א שא"צ שיעור חצי שעה. ומה"ט נמי ש"ד להדליק לכתחלה גם אחרי חצי שעה מצאת הכוכבים. גם אפשר שכך היתה התקנה מעיקרא להדליק בבית הכנסת מוקדם יותר, בכדי שיהא פרסום הנס כדבעי. וכן מבואר בשל"ה (שבועות. פרק נר מצוה) שהשליח ציבור מדליק נ"ח בבית הכנסת "בעוד היום", אע"פ שהקהל מחוייבין להמתין מלהדליקם בביתם עד שיגיע זמן ההדלקה.

וע"ע להרב שב יעקב (סי' כב) שכתב, שתיקנו כן להדליק נ"ח בביהכ"נ בין מנחה לערבית, משום שמצוה לראות הנרות דולקות, משום פירסומי ניסא, ואם היו מדליקים אותם אחר תפלת ערבית, הרי הצבור יוצאים מיד מב"ה.

והלבוש (סי' תרעא סעיף ח) כתב, שנוהגין להדליק בב"ה בין מנחה למעריב, "שהוא תחלת הכנסת היום הבא", שתפלת ערבית היא מן היום הבא. וע"ש עוד, שהמצוה היא על הציבור, והש"ץ או השמש המדליקין את הנרות, שניהם עושין מצוה אחת בשליחות הציבור, ובשליחותם הם מדליקין. ואין הציבור יוצאין בנרות שמברכין בבית הכנסת, כיון שאינו אלא משום פרהסיא דרבים, אבל עדיין לא יכירו בהם בני ביתו, לפיכך צריך כל אחד לחזור ולהדליק בביתו. ע"כ.

וז"ל האבודרהם (חנוכה) ונהגו להניח נ"ח באמצע בית הכנסת, ומדליקין אותה בין תפלת מנחה לתפלת ערבית. ובער"ש מדליקין אותה קודם המנחה עד שלא יתפללו הקהל. ע"כ. וכ"כ מהרי"ל (מנהגים הל' חנוכה אות ד): שליח ציבור מדליק נר חנוכה בבה"כ ביום, טרם שאמר והוא רחום דערבית. ובער"ש שמש העיר הדליקה טרם באו העם לבית הכנסת, אולי ש"צ קיבל השבת בביתו. ובמוצאי שבת מדליק ש"צ בסיום כל התפלה טרם הבדיל בבית הכנסת על הכוס. ע"כ. ובספר הנייר (הלכות חנוכה) כתב, ואינו מדליק מבעוד יום דלא הוה בהכי פירסום נס דסיהרא בי טיהרא מאי עביד, אבל בבית הכנסת שאין שם כי אם ישראל ודאי בהכי איכא פרסום נס, ומניח לצד ימין של חזן בית הכנסת, זכר למנורה שהיתה בימין. עכ"ל. ועיין.

ומרן בש"ע (סי' תרעב ס"א) כתב: ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק. ע"כ. ובבית יוסף שם כתב, וכתוב בשם מהר"ר יצחק אבוהב ז"ל, שכתב בארחות חיים (שם טו): מי שהדליק מבעוד יום אפילו בחול מפני שהוא טרוד יצא, והוא שיהיה בפלג מנחה האחרון, דלא חמיר מהבדלה דאמרינן בה (ברכות כז:) צלי של מוצאי שבת בשבת. מיהו צריך ליתן בה שמן יותר משיעור הדלקה כדי שתדליק עד דכליא רגלא דתרמודאי, עכ"ל. וכיו"ב כתב מרן בש"ע להלן (סי' תרצב) לענין קריאת המגילה, דיוצאים בשעת הדחק מפלג המנחה ולמעלה, ובב"י (סי' תרפז) הביא כן מהארחות חיים. וכה"ג הביא בב"י (סי' תרצב) בשם תה"ד (סי' קא).

ויש להעיר, שבדין מגילה הפר"ח (סי' תרצב. וכן בריש סי' תרפז) חלק בזרוע על הוראה זו, וכתב דפשוט דמי שקרא מפלג המנחה לא יצא מעיקר הדין, וברכתו לבטלה. ואילו כאן לענין חנוכה הסכים הפר"ח עם דעה זו לברך אפי' מפלג המנחה. וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן קמב) שעמד בזה, וכתב, שההבדל ברור, דהתם במגילה הוא מצות "לילה", וכמ"ש הפר"ח דילפינן (מגילה ד) קריאת הלילה מקרא דלילה ולא דומיה לי. ומפלג המנחה אינו נחשב לילה. אבל בחנוכה יש כמה טעמים להקל. חדא דהא חזינן בנ"ח בערב שבת דכך תקנו להדליק מפלג המנחה ולמעלה הרי דמעיקר ההלכה זמנו הוא, ועוד דהא נותן שמן כדי שידלק בלילה שיעור חצי שעה, ועוד וכו', עש"ב. ובח"ג (סימן פא). [ועש"ע (בח"ט שם) שדעת הרשב"א (ברכות נא:) דמפלג המנחה ואילך יש להתחשב עם החיובים של יום הבא, לפי שיטתו בצאה"כ כר"ת, ע"ש].

וז"ל הרשב"א בחידושיו (שבת כא.): הא דאמרינן מצותה משתשקע החמה, מסתברא דלא לעיכובא הוא, לומר שקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק, דהא ודאי אילו רצה להקדים ולהדליק סמוך לשקיעה, הרשות בידו, דהאיכא פרסומי ניסא, וכמו שאמרו לקמן (כג:) בנר שבת וכו', אלא שעיקר המצוה לחייבו בהדלקת נר חנוכה אינה אלא משתשקע החמה, והראיה, מהדלקת נר חנוכה בע"ש, שעל כרחו הוא מקדים להדליק קודם חשכה, דמשתשקע החמה הוי ביה"ש. ע"ש. וכ"כ הר"ן.

ובספר צרור החיים לרבינו חיים בר שמואל תלמיד הרשב"א כתב בשם הרשב"א, שאם "רצה" להדליק סמוך לשקיעת החמה מדליק,

שהרי בע"ש על כרחו הוא מקדים להדליק קודם שקיעה, שאחר שקיעת החמה הוא בין השמשות. אלמא אם רצה להקדים מקדים. ע"ש.

גם הריטב"א (שבת כא:) כתב, ועיקר מצותה משתשקע החמה. פי' היה נראה כי סוף השקיעה דהיינו בין השמשות קאמר, דהכי משמע האי לישנא כדפירש ר"ת ז"ל בסוף פרקין (לה.), ומיהו "ודאי אם רצה להדליק מתחלת השקיעה מדליק", שאם לא כן נרות של שבת אימת מדליק להו, אלא ודאי כדאמרן דכל זמן שקיעת החמה שהנר אורו מבהיק זמנם להדליק בברכה ולאפוקי קודם לכן. ע"כ.

ובשו"ת זבחי צדק (ח"ב חאו"ח סי' כט) כתב, שנוהגים בבגדאד להדליק בבתי הכנסת קודם תפלת ערבית, אפילו מפלג המנחה ולמעלה, והוא ע"פ מ"ש מרן בש"ע הנז"ל, שאם הוא טרוד וכו'. וכתב הברכי יוסף, שגם לסברת הסתם, שזמן הדלקת נ"ח עם סוף שקיעת החמה, הדין כדברי יש מי שאומר, כי איננו חולק על סברת הסתם. ע"ש. ואמנם בספרו כסא רחמים (פרק כ ה"ד) כתב, דהגם שיש לצדד כמ"ש בברכי יוסף, דהיש מי שאומר לא פליג על הסתם, מ"מ יותר נראה דהכא הוי פלוגתא. ע"כ. אבל ממה שכתב כן בב"י, ולא הביא שום חולק על זה. מוכח דהכי ס"ל לדינא. וכ"כ הב"ח והפר"ח שאם מדליק מפלג המנחה ואילך יברך על ההדלקה. וכ"כ הרב מעשה רוקח, שאם נותן בה שמן עד זמן שתכלה רגל מן השוק, דהיינו חצי שעה אחר צאת הכוכבים, שפיר דמי, אע"פ שמדליקה מבעוד יום, ויכול ג"כ לברך. וגם הרב שלחן גבוה (סי' תרעב סק"ג) כתב, דמ"ש מרן שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה ואילך, אע"פ שהר"ן ורוב הפוסקים מסכימים שיכול להקדים אע"פ שאינו טרוד, כיון שהרמב"ם כתב שאין להקדים, לא מצא רבינו לנכון להקל להדליק קודם הזמן אלא כשהוא טרוד בלבד. ע"כ. מוכח דס"ל שדעת מרן לקושטא דדינא כדברי היש מי שאומר. ע"ש.

עוד כתב הרב זבחי צדק שם: עוד יש טעם אחר דמברכין אנ"ח בבהכ"נ אפי' מפלג המנחה ולמעלה, והוא כמ"ש הרב מעשה רוקח ז"ל (פ"ד מהל' חנוכה הלכה ה) **דאם נותן בה שמן יותר משיעור מצותה באופן שתהיה דולקת עד שתכלה רגל מן השוק, שפיר דמי ויכול לברך אף אם מדליק מבע"י אף לשיטת הרמב"ם ז"ל**, ע"ש. ואח"כ ראיתי שמנהגינו הוא בכמה עיירות, שכ"כ הגאון שב יעקב (סי' כב) ע"ש שכתב, דחזינן דאפי' בבהכ"נ שעדין זמן גדול מדליקין קודם ערבית. ע"כ. ומשמע שיש להם מנהג פשוט שמדליקין בבה"כ בעוד היום גדול, דהיינו מפלג המנחה ולמעלה, והוא כמנהגינו. והטעם ברור שהוא מפני דברי מרן דמדליקין ומברכין בעוד היום גדול.

והשב יעקב שם (דף כח ע"ב) הוסיף לתת טעם למנהגם, וז"ל: הא דמדליקין בבה"כ קודם תפלת ערבית, צריך להקשות על מה תיקנו זה, דהא עדיפא שיתקנו להדליק אחר תפלת ערבית כמו קריאת המגילה, דכל מה שיש לקרב ההדלקה לזמן עד שיכלה וכו' הוא עדיף, אלא ודאי נלע"ד דלכך תיקנו קודם תפלת ערבית [כמ"ש באבודרהם (שם)], כיון דמצוה לראותן אחר הדלקתן משום פרסומי ניסא, דאי מדליקין אחר תפלת ערבית היו הולכים מיד לביתם ולא הוו נראים זמן כראוי אחרי הדלקתן, משא"כ השתא דמדליקין קודם תפלת ערבית ונראין כל זמן התפלה של ערבית, עכ"ל. ומשמע בהדיא דמש"ה תקנו להדליק קודם תפלת ערבית אפי' בעוד היום גדול משום פ"נ כדי שיראו אותם הקהל כל תפלת ערבית קודם שילכו לביתם ויתפרסם הנס. עכת"ד.

ובזבחי צדק (ח"ג סי' קיב עמ' ריג) כתב עוד, שאף שראינו אח"כ להחיד"א בספר כסא רחמים שחזר בו ממ"ש בברכ"י, אלא שמהמשך

דבריו שם נראה שמסתפק בזה, מ"מ מנהגינו נכון ואין לערער עליו, שאף אם היש מי שאומר חולק על סברא ראשונה, אנו נוהגים כסברתו, וכך נהגו מימי קדם, ואין לערער על מנהגינו. ע"כ.

ובביאור הלכה (סי' תערב ס"א בד"ה ולא מקדימים) כתב, שצריך לומר דמ"ש בש"ע ובלבד שלא יקדים, היינו דוקא כשמדליק נ"ח בעוד היום גדול, שאז אינו ניכר שהוא לשם חנוכה, אבל כשמדליק רבע שעה או חצי שעה קודם צאת הכוכבים, שפיר דמי. תדע, שהרי גם בנרות שבת קי"ל שלא יקדים מטעם שאין היכר שמדליק לכבוד שבת, ואעפ"כ ידוע שיש הכרח לכ"ע להדליק קודם בין השמשות. וה"ה כאן. עכת"ד.

ולפ"ז ניחא ג"כ מנהגינו פה עה"ק ירושלים שמסיימים תפלת מנחה בימי חנוכה, עם שקיעת החמה, ומיד מדליקים בבית הכנסת נרות חנוכה. וע' בספר יראים (סוף סי' קב) שכתב: והא דתניא בנר חנוכה שמצותה משתשקע החמה, היינו בעוד יום קצת, שכיון שהתחיל להחשיך קצת, לא אמרינן "שרגא בטיהרא מאי מהני" (חולין ס:). ובאותו זמן מתחילים בני אדם לשוב לבתיהן, ומתמיהים כשרואים הנר דולק מבעוד יום, ויודעים שמחמת המצוה הוא, ואיכא פרסומי ניסא, ואין להקפיד על צאה"כ. ע"ש.

וכ"כ בילקוט (סימן תרעב סעיף ב) מי שהוא טרוד ביותר, ואינו יכול להדליק נר חנוכה בצאת הכוכבים, והוא שעת הדחק, יכול להקדים ההדלקה מפלג המנחה, רק שיזהר שיתן שמן כשיעור שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים. אבל בלא שעת הדחק אין להקל להדליק נר חנוכה קודם צאת הכוכבים. ובהערה (שם אות ב) כתב ואף שמרן הביא ד"ז בשם יש מי שאומר, אינו חולק על הסתם, וכמ"ש בברכ"י. ואמנם שבזב"צ (סי' כט) העיר ע"ז שהחיד"א בכסא רחמים חזר בו, ומסתפק בזה בדעת מרן, ע"ש, מ"מ כתב הזב"צ שכן המנהג. ובלא"ה עי' בחזו"ע (עמ' סז) שהוכיח שכן דעת מרן שאפשר להקל בשעה"ד בזה.

ד. ואף שבפסקי תשובות (סימן תרעב אות ב) כתב ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן כשיעור עד שתכלה רגל מן השוק. ויכול לברך ג"כ (מ"ב סק"ג). ומכל מקום, אם יש לו שתי אפשרויות או להדליק מהשקיעה ולמעלה ע"י שליח, או בעצמו מפלג המנחה, עדיף שיעשה שליח להדליק בזמנו שבזה יוצא ודאי, ובהערה (שם) ציין לשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ס"ו (והיינו באופן שלא יוכל בעצמו להדליק אף לא מאוחר בלילה, כגון ביוצא לדרך ארוכה, דאם באפשרותו להדליק בעצמו מאוחר, יעדיף להדליק בעצמו, וכדלהלן בהמשך הדברים), ועיין מש"כ עוד שם (בח"ז סי' פ"ח) דודאי מהני שליחות בנר חנוכה וכדלקמן סי' תרע"ה (עיין שם אות ג'), ועיי"ש איך שמסביר את דברי המג"א שם סק"ב בשם הב"ח.

משא"כ מפלג המנחה יש הסוברים שאינו מברך (ס' כסא רחמים להחיד"א עמ"ס סופרים פ"כ אות ד' וחזר בו ממש"כ בברכ"י שממנו דברי המשנ"ב שיכול לברך), ואם כי אין לנו אלא הכרעת המשנ"ב שיכול לברך, מכל מקום כל מה שאפשר לתקוני מתקנינן.

ומי שהשעה דוחקתו ואין באפשרותו להדליק אלא או מאוחר בלילה לאחר שכבר כלה רגל מן השוק (עיין לקמן אות ד') או לפני השקיעה מפלג המנחה ולמעלה, מסתבר שיש לו להעדיף להדליק מאוחר מאשר להדליק לפני השקיעה (שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' ס"ו, ועיי"ש שמסתבר שידליק בעצמו אף שהוא מאוחר ולא ע"י שליח ובזמנו, דמצוה בו יותר מבשלוחו עדיפא מענין דזריזין מקדימים למצוות) (והיינו אם יש לו בני בית ויהיו נעורים, דאל"כ לא יוכל לברך, כדלהלן משנ"ב סקי"א), ויש אומרים שיש בענין זה לחלק בין אלו הנוהגים להדליק בחוץ שהם יעדיפו בשעת הדחק להדליק מפלג המנחה ולא מאוחר בלילה, ובין אלו הנוהגים להדליק בבית בפנים שהם יעדיפו בשעת הדחק להדליק מאוחר ולא לפני השקיעה (ס'

חובת הדר הל' חנוכה פ"א הערה נ', ויש לציין ולהעיר כי אם מדובר באדם שנוהג להדליק אחר צה"כ, ועתה הברירה בידו או להדליק מאוחר בלילה (לאחר זמן דתכלה רגל מהשוק דזמננו - כדלהלן אות ד') או לאחר השקיעה לפני צה"כ, יעדיף את האפשרות האחרונה אף אם הוא מאלו המדליקים בפנים).

ה. **ובילקוט יוסף** (חנוכה תשפ עמוד רסט - ערב) בדין אם מצוה בו יותר מבשלוחו נאמר בכל המצוות - ואם מבטלים תורה לקיים מצוה בו כתב ומה שהביא הגרשז"א דהביאור הלכה הוכיח ממעשה רב של האמוראים שיש לבטל תורה בשביל מצוה בו יותר מבשלוחו, הנה אם לדין יש תשובה, די"ל דשאני האמוראים שהיו בודאי לומדים גם באותה שעה (במחשבה), ועוד דבלא"ה כל זה ראיה רק לענין לבטל זמן מועט בכדי הכנת משהו לצרכי שבת, אבל לא איירי לענין לבטל זמן רב. וגם י"א שההכנה לצרכי שבת איננה בגדר הכשר מצוה ומטעם מצוה בו יתר מבשלוחו, אלא היא מצוה בפני עצמה, שבמה שטורח בגופו לכבוד שבת, יש בזה כבוד שבת, וזו מצוה שאי אפשר לקיימה על ידי אחרים, וכמו שכתבו כן בשם הגרי"ז ועוד. ודייק כן מדברי הרמב"ם, שמצוה ההכנה לצרכי שבת איננה בגדר הכשר מצוה למצות עונג שבת, אלא ההכנה עצמה היא עצמה מצוה, שמכבד בזה את השבת במה שטורח בגופו עבורה. ולפ"ז אין הכרח מכאן לשאר מצות לענין שיש לבטל תורה עבורם. ודו"ק. [והגאון הנצי"ב בהעמק שאלה כתב, דכל הכנה או מכשירי מצוה שנזכרו בפירוש בתורה, אמרינן בהו מצוה בו, אבל לא בסתם הכשר מצוה]. וראה בילקוט יוסף שבת כרך א' (סימן רנ) אם מה שאמרו מצוה בו יותר מבשלוחו, נאמר גם בשאר המצוות. שדעת הרב יד המלך (פרק ל' מהלכות שבת הלכה ו') דהא דמצוה בו יותר מבשלוחו הוא רק היכא דאיתמר, וכגון בהכנת צרכי שבת, ובקידושי אשה, אבל לא בעשיית מעקה ושאר מצות. וכ"כ הגר"ש קלוגר בשו"ת שנות חיים (בקונט' פרט ועוללות סימן לג).

אולם הרב פתחי תשובה (אה"ע סימן לה סק"ב) כתב על דברי הרב יד המלך, שאין דבריו נכונים, שהרי המג"א (סימן רנ סק"ג) כתב להדיא שה"ה לכל המצות. וכן משמע בש"ס בכמה מקומות. ע"כ. (וע"ע במג"א סימן תלב סק"ה, וסימן תנג אות יב). **ועיין בשדי חמד** (כרך ד' עמוד 289) שציין למהרי"ט שכתב, דמה שרב נחמן עשה מעקה היינו משום מצוה בו יותר מבשלוחו.

וכן משמע מהב"ח (סי' רסג) גבי הדלקת נרות שבת, דהיה ראוי שהאיש ידליק הנרות בעצמו, שמצוה בו יותר מבשלוחו, אלא שפני שהנשים כיבו נרו של עולם, מוזהרות בו יותר. ומשמע שדין זה דמצוה בו יותר מבשלוחו נאמר גם לשאר מצות. ובמחזיק ברכה (סי' רנ סק"ג) כתב להוכיח שה"ה לכל המצות. ע"ש. (וכ"כ בפשיטות בספרו ראש דוד פר' פינחס דף קכח ע"ד).

גם בשו"ת דברי יעקב (סי' עח דף סט:) כתב, דהא דקי"ל מצוה בו יותר מבשלוחו, הוא בכל המצות, ודלא כהרב יד המלך הנ"ל, שטעה בזה. ע"כ.

איברא דבשו"ת מהר"ח אור זרוע (ס"ס קכח) כתב, דדוקא בקידושי אשה אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו, מפני שאין השליח נהנה מהקידושין, ואדרבה מפסיד בכך שהאשה המתקדשת נאסרת עליו, אבל בשחיטה ובהפרשת חלה וכיו"ב לא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו, וכמו שנהגו כל רבותינו, שאע"פ שהם בקיאים בשחיטה נותנים לחזן לשחוט, דהיינו ע"י שליח, וכן במצות לימוד תורה לבנו, ובמצות מילה. וכן הדין בהפרשת חלה. וכן המנהג שמשכירים מלמדים ללמד תורה לבניו, ואין האב בעצמו מלמדם. וכן הדין במילה, שאפילו האב מוהל יכול לתת לאחר למול את בנו וכו'. ע"ש. ובשדי חמד הנ"ל הביא מהגאון מבוטשטאש שהיה שוחט בעצמו, וביאר טעמו דהוא משום דאוהב מצות לא ישבע מצות. ולחומרא עביד כן.

ודעת רוב האחרונים שבכל המצוות אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו. וע' להרמ"א בדרכי משה (יו"ד סי' רסד), ובש"ך חו"מ (סי' שפב סק"ד), ובברכי יוסף (יו"ד סי' רסד ובאה"ע סי' לה), ובראש דוד (הנ"ל דף קכח), ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רלט), ובשו"ת רב פעלים ח"ב (יו"ד סי' לה).

גם הרב עמודי אש (סי' ה אות יח דף לט:) כתב להוכיח שלא כדברי הרב יד המלך והגר"ש קלוגר הנ"ל, מדאשכחן בקידושין (ע:) דרב נחמן עביד מעקה בעצמו, אע"פ שפרנס שנתמנה על צבור אסור בעשיית מלאכה. וכן דעת אחרונים רבים הובאו בשדי חמד (דברי חכמים סי' מד) הנ"ל. ע"ש. וכן עיקר. וע' בשו"ת חתן סופר (סי' מד ד"ה ולפי).

ואין לתמוה על דבריהם מדברי המהר"ח או"ז הנ"ל, די"ל דסמכו בזה על דברי רש"י (קידושין מא.), דמשמע מדבריו שד"ז שייך בכל המצות כולם, "דכי עסיק גופו "במצוות" מקבל שכר טפי". וכן הוא בתוס' ר"י הזקן בקידושין שם. ועיין בספר המקנה על קידושין שם, שהביא ראיה לזה, שר"נ עשה מעקה בעצמו, דאמרו שם על רב נחמן, דאשכחיה דקעביד מעקה, א"ל, לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל, כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה וכו'. ע"ש. ומשמע שד"ז דמצוה בו יותר מבשלוחו שייך בכל המצות. וכיוון לזה גם בשד"ח הנ"ל. והסיק שם, דקם דינא דמצוה בו יותר מבשלוחו שייך בכל המצות כולן. ודלא כמ"ש בספר יד המלך. ואכמ"ל.

ובענין מצוה בו יותר מבשלוחו לגבי נר חנוכה כתב וגם יתכן שבנר חנוכה אין שייך כ"כ ענין מצוה בו יותר מבשלוחו. שהרי המצוה מוטלת על כל בני ביתו בשוה. והן אמת שבעל הבית מוזהר בזה יותר, ועליו יותר מוטלת המצוה. וראה מש"כ (שם הערה ו'), וכ"ה בחזו"ע חנוכה (עמ' סח) שאם האיש מתאחר לבוא להדליק נ"ח שעה או יותר מזמן ההדלקה, נראה שאין לאסור לאשה ולבני הבית לאכול סעודת קבע קודם ההדלקה, שעיקר המצוה מוטלת על האיש בעל הבית. עכ"פ חיובא רמיא על כל בני ביתו, והידור מצוה של מצוה בו, לא עדיף מלימוד התורה הק'. והרוצה לזכות לכתרה של תורה צריך לנצל כל זמן מועט שיש בידו, וזה עדיף מהידור מצוה. וכו' ע"ש.

ויש להוסיף, דלגבי נ"ח כיון שהמצוה מתקיימת מאליה כשנר דלוק בביתו וברשותו, אין בזה כ"כ מצוה בו יותר מבשלוחו, [כעין מ"ש התוספת שבת (סי' רעג סק"י) להשיג עמ"ש העולת שבת (סי' רעג ס"ה) דעדיף טפי לקדש בעצמו כשיודע, משום דהכי אמרינן בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו. דכיון דקי"ל שומע כעונה מקרי בו ממש, ול"ש מצוה בו יותר מבשלוחו. ע"ש]. וע' בפני יהושע (שבת כא:) דנשתנה מצוה זו משאר מצות שהן חובת הגוף שהיה חיוב על כל יחיד ויחיד דקיי"ל נמי מצוה בו יותר מבשלוחו, אלא דשאני הכא שאין הכא עיקר המצוה אלא בסמוך לרה"ר שהוא משום פרסומי ניסא, משום כך הטילו חובת מצוה זו כאילו היא חובת הבית, ועדיין צ"ע. עכ"ל. ואף שבפוס' נראה שגם בנ"ח שייך מצוה בו יותר מבשלוחו, וכמ"ש בשו"ת מהר"י מינץ (סימן ב) בשם האגודה. וע"ע בלבוש (תרעא ס"ח) ובמר וקציעה (שם). וראה גם בפמ"ג (בא"א ר"ס תרעט). מ"מ אינו בגדר חיוב גמור. ולא שמענו שצריך לטרוח כ"כ בשביל קיום מצוה בו יותר מבשלוחו. ואמנם אין זו הנהגה רצויה, שאחרים מדליקים בשבילו והוא אינו בא להדליק נרות ולראותם. רק שמחמת כן א"א לחייבו. ועכ"פ אם יום אחד או שנים יצא לו להשאר בחנות ושאחרים ידליקו עבורו, שפיר דמי.

ובשו"ת מהר"י מינץ שם כתב בשם האגודה (פ"ב דשבת) שאלמנה תדליק בעצמה ותפטור בני ביתה. אולם דברי האגודה שם נאמרו כלפי הדין דנשים חייבות בנר חנוכה, וע"ז הוסיף שאם היא אלמנה ובעלת הבית ויודעת לברך,

היא תדליק ותפטור את בני ביתה, שמצוה בה יותר מבשלוחה, ובעיקר בא לאפוקי שלא ידליק קטן או שלא ידליק אדם אחר. אבל אם אחד מבני הבית מדליק, שאני.

ובענין אם אחר המדליק בשביל בעל הבית הוא מדין שליחות לגמרי כתב ובפמ"ג (סי' תרעט בא"א) כתב ע"ד המג"א שאם כבר קיבל שבת יאמר לאחר להדליק, דזה צ"ע, שאם קיבל שבת בפירוש איך יוכל לומר לאחר להדליק בשבילו נ"ח, והרי זה מטעם שליחות, ואיהו לא מצי עביד שכבר קיבל שבת, וי"ל דלאו שליחות ממש היא, כיון שהוא מדליק מממונו, והאחר מעשה קוף עביד. עכ"ד.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' פה) הק' ע"ד הפמ"ג, דכיון דהדלקת אחר אינה בתורת שליחות, א"כ למה כתב דצ"ע איך יברך היינו השליח, והא דעת הב"ח דבדיעבד די במצות חנוכה בהדלקת ממונו, וא"כ מברך נמי, ובאמת לפי דעת הב"ח מתיישבים דברי הר"ן ועוד, דלהכי מברך בנ"ח בלמ"ד אע"פ דאיתא בשליחות, משום דצריך עכ"פ שותפות ממונו. והדבר צ"ע כקושית המאירי דסו"ס עיקר מצות הדלקה בשליחות הוא, ולפ"ד הב"ח ניחא, דבאמת המצוה לכתחלה דחובת הגוף ליתא בשליחות כלל, ומאי דמהני ע"י אחרים אינו מעשה ההדלקה, דזה מעשה קוף בעלמא כיון דליתא בשליחות, אלא המצוה מה שמדליק בממונו של המשלח, א"כ זו מצות המשלח ולא נעשית ע"י אחרים. ודעת המג"א דצריך שליחות מדעת, ואהני שליחות גם לגוף המצוה, ולדידי' ודאי באופן דחסר שוב כח השליחות, חסר גוף המצוה, ועל הדלקת ממונו לבד אינו מברך להמג"א, וזהו דסיים הפמ"ג ומ"מ הברכות איך מברך וכו'. ע"ש.

ועוד י"ל ביישוב קו' הפמ"ג, דשאני התם שהוא חסרון צדדי. וכן תי' בקונ' ימי החנוכה (שכטר עמ' לז). והוסיף עוד עפמ"ש בקובץ הערות (סי' עו אות ז, יז) דיש ב' מיני שליחות, והיכא דבלא השליחות לא מהני המעשה וצריך שהמשלח ימסור כחו להשליח, בזה אמרינן דהיכא דאיהו ל"מ עביד כ"ש שלוחו, אבל היכא דהשליח יכול לעשות בעצמו, אלא דצורך השליחות הוא שיהא המעשה נחשב על המשלח, בזה ליתא להך כללא דכל מילתא דאיהו לא מצי וכו'.

ובשבט הלוי שם, העיר מדברי המג"א (סי' תרעו סק"ד) בשם הב"ח, מ"כ אדם שהדליק יכול להדליק לאשה ולברך, וכגון שעומדת אצלו בשעת הברכה, אבל בענין אחר אין לברך כיון שהמצוה מוטלת על גוף האדם, ע"כ. ופשט הלשון משמע שהמצוה מוטלת על גוף האדם, פי' חובת הגוף לכתחלה שאינו בשליחות כלל, וע"כ צריך לעמוד שם דאז עדיף וכאילו מדלקת בעצמה, וכן לשון המג"א (סק"ב) דאשתו אינו פוטרת גופו אלא ביתו, ע"ש בשם הב"ח. אך יותר נראה שאין כאן חובת הגוף רק משום מצוה בו, וכמפורש בב"ח (ר"ס תרעז) דאע"פ דצריך לכתחלה לעמוד אצל מי שמדליק עליו, מ"מ אינו מעכב, ומדינא יוצא אפילו אינו עומד אצלו, דעיקר החיוב על ממונו להדליק נרות לפ"נ. ע"כ. וס"ל דמלבד המצוה להדליק בביתו מממונו, יש חובת הגוף להודות על הנס, אבל לא על מצות ההדלקה. ומ"ש הב"ח דלכתחלה יעמוד שם, אינו מצד חובת הגוף של ההדלקה, אלא מצד ההודאה, ובא מכח הראי' ועניית אמן שהוא כמברך עצמו. וכ"מ בא"ר (סק"ה), ודלא כהפמ"ג (א"א סק"ב) דמשמע דס"ל בשי' הב"ח שיש חובת הגוף בהדלקה עצמה.

והב"ח (סי' תרעז) כתב, הסועד אצל חבירו, ואשתו מדלקת עליו, אינו צריך להפסיק סעודתו ללכת לביתו, וכמו שכתב האגודה שאשה שמברכת ומדליקה נרות חנוכה פוטרת כל בני ביתה. ואף שלכתחלה צריך לעמוד אצל מי שמדליק עליו, מכל מקום אינו מעכב. ומן הדין יוצא אפילו כשאינו עומד אצלו, שעיקר החיוב על ממונו להדליק הנרות בביתו משום פרסומי ניסא. אלא שמצוה מן

המובחר שילך לביתו וידליק בעצמו, שמצוה בו יותר מבשלוחו ע"כ. (וע"ע בפמ"ג סי' תרעה א"א סק"ד).

ו. ובחזון עובדיה (חנוכה עמוד סה) כתב ועינא דשפיר חזי להרב חמד משה (סק"ג) שכתב, שאם לא הדליק נ"ח עד שישנו כל בני הבית, טוב שיקיץ שנים מהם, ואם אי אפשר להקיצם, מ"מ יברך וידליק. תדע שלפי דברי המג"א שהצריך שבני הבית יהיו ניעורים, אטו אם יהיה במקום שאין איש מאנשי הבית שם ידליק בלי ברכה? זה לא שמענו ולא ראינו בפוסקים. ואדרבה כתב הריא"ז שאפילו אם הוא נמצא בין העכו"ם לבדו צריך שידליק ומסתמות דבריו משמע שמדליק בברכה, [וכן כתב הרב מאורי אור חלק באר שבע דף פב ע"א], אלא ודאי שאם יכול לפרסם הנם ברבים עדיף טפי, ואם לאו לא יבטל המצוה בברכה, וכן נוהגים העולם. ע"כ. וכ"כ הגאון ר' דוד עמאר בספר תפלה לדוד (דף פד ע"ב), שמדברי הפרי חדש שכתב, שיש להדליק בברכה עד עמוד השחר, מוכח שאין חילוק אם היו בני הבית ניעורים או לא. וסיוע לזה ממ"ש בעל המאורות (שבת כא: עמוד סט), וזת"ד: דמי שנמצא בכפר, ואין עמו ישראל אחר, צריך להדליק ולעשות פרסומי ניסא לדידיה. שהרי אף מי שיש לו בית, והוא עומד יחידי, צריך לברך ולהדליק. וכן שמעתי שנהגו כן חכמים המדקדקים במצות. ע"כ. וכ"כ הארחות חיים (הל' חנוכה אות יג), והריא"ז (פ"ב דשבת, אות טו), והב"י (סי' תרעז). וכ"כ ידי"נ הגריו"ח סופר ביומין דחנוכה (עמוד רמב), לתמוה על מ"ש המג"א, שאם בני הבית ישנים לא יברך, כי למה יגרע ממי שאין לו בני בית, שמדליק בברכה עד עמוד השחר. וגם במנהגים כתבו "שטוב" להדליק כל זמן שבני הבית ניעורים, משמע שאינו לעיכובא. ע"ש. [וכן עיקר. ודלא כמו שהשיב לו בשו"ת ציץ אליעזר חלק יג (סימן ע אות ד), דאה"ג שלא יברך. וגם דלא כמ"ש בשו"ת תפלה למשה חלק ב (סימן מט אות ד). ע"ש]. ובשלמי מועד (עמוד ריח) כתב שהגאון רש"ז אוירבך הורה למי שחזר לביתו בשעה מאוחרת, שידליק נרות חנוכה בברכה, ומה טוב אם אפשר שיעמדו עוד בני אדם בשעת הדלקתו לפרסומי ניסא. ע"כ. ומוכח דס"ל שאין זה מעכב. ומ"ש המשנה ברורה בשער הציון (ס"ק יז) על זה דספק ברכות להקל, הרי החמד משה סיים, שנוהגים העולם לברך, וכלל גדול בידינו ספק ברכות במקום מנהג לא אמרינן. כמ"ש התרומת הדשן (סי' לד), והגר"ח פלאג'י במועד לכל חי (סי' י אות מח), ובשו"ת חסד לאברהם ח"א (סי' יח), ובספר טהרת המים (מע' ס אות ט), ובשו"ת ויאמר משה (חאו"ח סי' בא), ובשו"ת אוהב משפט (חאו"ח סי' ח), ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח סי' ז). ועוד שהמחזור ויטרי והאגודה כתבו שיכול להדליק כל הלילה. וכ"ב הרשב"א וקצת מפרשים, שהביאם הרב המגיד. וכן פסק במנהגי מהרי"ל (הל' חנוכה עמוד תה). וכן פסק אחריהם מרן הש"ע. ולא התנו שצריך שיהיו בני הבית ערים, ש"מ שאין זה אלא על צד היותר טוב. וגם רבינו פרץ כתב "שנכון" שידליק בזמן שבני הבית ערים, אלמא שזה אינו לעיכובא.

ועוד שכן פסק מרן להלכה. וכמ"ש הגר"י טייב בערך השלחן (סי' תערב סק"ד), שממה שסתם מרן הש"ע, שמדליק כל הלילה משמע דהיינו בברכה. ע"ש. וגם משמע שא"צ שיהיו בני ביתו ניעורים. וכ"כ בספר מצות נר איש וביתו (עמוד יב) ע"ש. ועוד שכאן המחלוקת היא במצוה ולא בברכה, וידועים דברי הרדב"ז (סי' רכט ותרכו), דבכה"ג לא אמרינן ספק ברכות להקל. וע' בשו"ת יביע אומר ח"ה (חאו"ח סי' מב אות ה) בשם מרן החיד"א, שאם המחלוקת במצוה ומרן ס"ל לברך, לא אמרינן בהא סב"ל נגד מרן. וברוכי נמי מברכינן. ע"ש. וכ"כ בשו"ת ישיב משה שתרוג (סי' רנד), והגר"ז משה מאגוז בשו"ת ויסמוך משה (דף יב ע"ג), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ד (חיו"ד כי' א), ובספר זכרי כהונה (מע' ש אות מז). ע"ש. ולפ"ז אפילו במקום שאין מנהג ידוע, ידליק בברכה. וע' להגאון תבואות שור (סי' יט ס"ק יז),

שאין לעשות מצוה בלי ברכה. ע"ש. הילכך נ"ל שאם א"א להעיר מבני הבית יכול לברך ולהדליק. וכ"כ בברכת יוסף ידיד ח"ג (עמוד מ), שאם נהגו להדליק ולברך, פשיטא שצריך לברך עד עלות השחר, שבמקום מנהג לא אמרינן ספק ברכות להקל. וכן כתב בשו"ת שיח יצחק (סוף סי' שמג).

ז. אתה הראת לדעת כיון שבאדם שהוא טרוד רשאי לקיים את מצות הדלקת נרות חנוכה לכתחילה בפלג המנחה ולברך עליה בפלג המנחה באופן שתשאר דלוקה למשך חצי שעה אחר צאת הכוכבים ובזה מרויח שיצא ידי חובה גם לשיטת הרמב"ם וגם קיים במצות הדלקת הנרות מצוה בו יותר מבשלוחו, וזה עדיף יותר מאשר יקיים בצאת הכוכבים את הדלקת הנרות ע"י שליח אף שרשאי לעשות כן וכמו שכתב בפסקי תשובות מפני שיש לו חסרון מצד מצוה בו יותר מבשלוחו, כמו כן אף שרשאי להמתין לברך כשחוזר בלילה בשעה מאוחרת אף אם בני הבית נרדמו ואינו יכול להעיר אותם וכמו שהעלה בחזו"ע לעיל מ"מ נכון יותר להדליק כשטרוד בפלג המנחה ויתן שמן בנר שידלק עד לאחר חצי שעה מצאת הכוכבים ובזה ירויח שרשאי לברך גם לדעת הרמב"ם.

ואחר כתבי כל זה הראני חתני הרה"ג נריה אטון שליט"א משכ"כ באגרות מרן הראש"ל (מכתב כא) וז"ל: לכבוד חברי הקהלה הקדו' בעיר מודיעין בראשותו של הגאון רבי אלמוג לוי שליט"א, רב ומו"צ בעיר מודיעין, ובוגר ישיבתנו ישיבת חזון עובדיה.

לשאלתכם אם אפשר להדליק נרות חנוכה בברכה מפלג המנחה, במקום אונס, הנה בשו"ת זבחי צדק (חא"ח סי' כט) כתב השואל, שפשוט שידליק בלא ברכה מטעם ספק ברכות, שהרי הדבר שנוי במח' אם מי שהוא טרוד יכול להקדים להדליק מפלג המנחה. ועוד שדעת כמה פוס' שדעת מרן שקבלנו הוראותיו כמ"ש בסתם שאין להקדים כלל. והרב זבחי צדק כתב שאינו ברור בדעת מרן, ובתוך דבריו הביא דברי הרב מעשה רוקח (חנוכה פ"ד ה"ה) דאם נותן בה שמן יותר משיעור מצותה באופן שתהיה דולקת עד שתכלה רגל מן השוק, שפיר דמי, ויכול לברך אפי שמדליק מבע"י, ואף לסברת הרמב"ם ז"ל. ע"כ. וגם יש סברא שבמקום דחק, הוי בכלל ההיתר של ער"ש, שהתירו חכמים לכתחלה להדליק מפלג המנחה כשהוא מוכרח לזה.

אלא שיש לעיין בזה דהא לשיטת רבינו תם הש"ע ודעימיה בענין צאה"כ, פלג המנחה מתחיל שלש דקות סמוך לשקיעה ולא בפלג במנחה שלנו. וכעת יצא לאור יחוה דעת ח"ז, ושם (סי' קג) כתב, **דהמדליק נ"ח בפלג המנחה רשאי לברך**. וע"ע יבי"א חי"א (סי' עג אות ז ואות יא). ומיהו אם יכול להדליק בזמנו ע"י שליח, ודאי עדיף טפי, וכן אם יכול להדליק מאוחר יותר, אע"פ שידליק יותר מחצי שעה אחרי צאה"כ, ודאי עדיף יותר ממה שידליק קודם צאה"כ מפלג המנחה ואילך. וע"ע בזבחי צדק החדשות (עמ' ריג). ובס' ילקו"י חנוכה עמוד רטו. ע"כ.

ז. אתה הראת לדעת כיון שבאדם שהוא טרוד רשאי לקיים את מצות הדלקת נרות חנוכה לכתחילה בפלג המנחה ולברך עליה בפלג המנחה באופן שתשאר דלוקה למשך חצי שעה אחר צאת הכוכבים, ובזה מרויח שיצא ידי חובה גם לשיטת הרמב"ם כדעת מעשה רוקח וגם קיים במצות הדלקת הנרות מצוה בו יותר מבשלוחו, ויש לו חשיבות כשמקיים בעצמו, כעין שכתב בשבט הלוי (חלק ד סימן סו) וז"ל: שמצוה בו סברא גדולה היא וקרוב לשמוע דבדאורייתא היא סברא דאורייתא, וידעתי שיש מסתפקים בזה וטעם הדבר דבכל מצוה נצטוה לכתחלה המצווה עכשיו במצוה, אלא שזה דין מדיני המצוה ומדיני התורה דמהני שליחות, וזה פוטר אותו מן המצוה אבל עסק המצוה חסר לו, ובספק הראשון אי זריז ע"י שליח עדיף או מצוה בו יראה

בפשיטות דמצוה בו עדיף, ובספק השני אם מה שהוא עושה אינו מובחר כ"כ כהאי דהכא צ"ע, ומכ"ש כאן דלי"א בראשונים לא יצא כלל אחרי הזמן, מ"מ יראה דסוגיא דעלמא יותר נוטה לדלוק ע"י עצמו אפילו אח"כ כל שהוא עדיין בגדר ברכה ע"ש. זאת ועוד יש אומרים שאינו רשאי לברך כשמקיים המצוה ע"י שליח אא"כ המשלח עומד לידו ושומע הברכות כמבואר בשלטי גיבורים, ב"ח מג"א סימן תרע"ו סק"ד, כנסת הגדולה, עולת שבת פמ"ג, שולחן גבוה, מועד לכל חי סימן כ"ז סכ"ה, וכ"פ המשנ"ב בסימן תרע"ה סק"ט וכה"ח שם אות כ, ובאר טעמם במנחת שלמה ח"ב סימן נ"ו אות ב' וכן בתנינא (סימן נ"ח אות ד) ובמנחת שלמה (עמוד ש) שאף שבכל המצוות הנעשות ע"י השליח מברך אף שהמשלח לא שומע את הברכות כגון בדיקת חמץ ועוד בנר חנוכה שאני דהמצוה אינה סתם על הבית אלא חובת האדם על הבית והובא כ"ז בהליכות מועד (חנוכה עמוד לט), ואף שבאור לציון (עמוד רנט) כתב בפשיטות שהשליח מברך את כל הברכות אף שהמשלח לא לידו, מ"מ לסוברים שאינו מברך יש חסרון מצד שמקיים מצוה ללא ברכה כדברי התבואות שור (סי' יט ס"ק יז), שאין לעשות מצוה בלי ברכה, וכן ראיתי כעת שכתבו בקיצור חזו"ע (חנוכה עמוד סג) מי שמפני סיבה רצינית אינו יכול להדליק בצאת הכוכבים, רשאי להדליק בברכה מפלג המנחה (שעה ורבע קודם צאת הכוכבים), ובלבד שיתן בה שמן עד כשיעור חצי שעה אחר צאת הככוכבים, כמו כן יכול לקיים את הדלקת הנרות ע"י שליח בצאת הכוכבים וכמו שכתב מרן הראש"ל שליט"א, וכן רשאי להמתין לברך כשחוזר בלילה בשעה מאוחרת אף אם בני הבית נרדמו ואינו יכול להעיר אותם וכמו שהעלה בחזו"ע לעיל.

מפתחות

סימן שכג

בעניין מי שיוצא מביתו בפלג המנחה וחוזר בשעה מאוחרת בלילה העלה שרשאי להדליק בברכה בפלג המנחה ויתן בנר שמן שידלק עד לאחר חצי שעה מצאת הכוכבים, כיון שהוא טרוד וכדעת האורחות חיים שהביא מרן בי"א ואינו חולק על הסתם, ובזה ירויח שיועיל גם לדעת הרמב"ם שס"ל שאם לא הדליק אחר חצי שעה מצאת הכוכבים לא יוכל להדליק, וכן מרויח שמברך על ההדלקה ומקיים המצוה בברכה, וכן רשאי להדליק בצאת הכוכבים ע"י שליח, וכן רשאי להדליק בשעה מאוחרת בלילה אף אם אינו מצליח להעיר את בני הבית והוא לבדו.

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה